
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 1, 2012 (год. XXI), ISSN 0861–7902

БЪЛГАРИЯ В ОГЛЕДАЛОТО НА МЕТАФОРАТА

BULGARIA AS REFLECTED IN METAPHOR

Лиляна Цонева. Българската политическа метафора, Велико Търново: издателство „Ивис“, 2012, 258 стр.

От древни времена и до днес метафората е най-разпространеният троп. Макар да се смята, че всичко за метафората е вече казано, изследванията на това явление в различни научни области – философия, логика, психология, естетика, изкуствознание, литературознание, лингвистика, психолингвистика и др., са многобройни, което е доказателство за неизчерпаемите възможности за изучаване на метафорогенната дейност на човека.

Предмет на книгата на Л. Цонева “Българската политическа метафора” е проучването и анализирането на съвременния български медиен дискурс (с елементи на сравнение с руски и по-рядко – с други езици), който се характеризира с висока степен на метафоричност. Източник на изследването е реализацията на езика в мас-медиите, по-точно в медиатекста – журналистическия (вестникарския) текст.

Анализът в книгата е направен върху материал, екскерпиран от централните високотиражни качествени издания с политическа насоченост: вестниците “Сега”, “Новинар”, “Труд”, “24 часа”, “168 часа”, “Монитор”, “Капитал”, “Дневник”, “Дума”, “Политика”, “Преса” и обществено-политическото списание “Тема”.

Хронологичните рамки на изследването включват десетгодишен период – от началото на ХХI век до наши дни, един много важен

етап от най-новата история на Европа и света като цяло и най-вече от историята на българското общество.

Композиционно трудът на Л. Цонева е оформен в две глави, подчинени на първостепенната задача – разглеждането на основните метафорични модели, функциониращи в съвременните български медийни текстове. Изследователската част от работата се предхожда от теоретичната Глава първа (стр. 19–49), която представлява кратък увод, в който са разгледани: някои основни понятия и термини като дискурс, политически дискурс; въпроси, свързани със същността и функциите на метафората, с източниците на метафората. Специално бих искала да отбележа оригиналната трактовка на въпроса за метафората и езиковата игра, според която метафората не само е една от формите на езикова игра, тя влиза в много интересни отношения с другите форми на езикова игра – оказионалните думи, прецедентните текстове и т.н.

При изграждането на концепцията си за същността на метафората, в това число и на политическата метафора, Л. Цонева използва и цитира трудове на различни учени, като особено “пристрастна” е към И. Паси, Дж. Лакофф, М. Джонсън и преди всичко към руския изследовател А. П. Чудинов.

Резултатите от изследването на българската политическа метафора съставят основния обем на книгата – Глава втора, почти 200 страници (49–245), без списъка на литературата, включващ над 170 заглавия, в основната си част излезли от печат след 2000 г. Резултатите се опират на коректен и прецизен анализ на метафоричното моделиране на света в българския медиен дискурс, представен във вид на класификация и описание на метафоричните модели. Разгледани са седем основни метафорични модела, които се съотнасят с четири групи или разряда: антропоморфни (моделът “Медицина”), натуроморфни (моделът “Животни”), социоморфни (моделите “Театър”, “Спорт”, “Война”) и артефактни (моделите “Кулинария” и “Път”).

Метафорите от тези модели се разглеждат именно в дискурса – те са включени в текста или в наратива и при анализа им се

отчитат и други езикови и неезикови фактори и условия като политическата ситуация, конкретният повод, връзката с други събития и личности, с други текстове и метафори. Именно дискурсивното изследване на политическата метафора, според авторката, позволява да се види тясната ѝ връзка с различни фактори, от които до голяма степен зависят нейното възникване и функциониране.

Структурата на изследваните от Л. Цонева метафорични модели включва различни фреймове и слотове, интерпретирани като “начин да се представи, да се организира, да се “опакова”, да се структурира концептът като единица менталност”; съставна част на фрейма е слотът, представляващ “някакъв аспект на неговата конкретизация” (например метафоричният модел “Война” включва фрейма “Оръжие”, в който се обединяват слотовете “Хладно оръжие”, “Огнестрелно оръжие” и т.н. (с. 49–50).

Разсъжденията на Л. Цонева при изграждането и класифицирането на метафоричните модели представляват изключителен интерес за изкушения читател. Особено ценен е богатият илюстративен материал, компетентно и коректно подбран и подреден с усет към българската смешна и нелепа метафорична мозайка. В този ред на мисли си позволявам да цитирам част от заключението на книгата: ”Българската действителност, претворена или сътворена метафорично, е ярка смесица от цирк, война, футбол и други неща, над която доминират софрата, алъш-веришът, сеирът. В нея политиките са циркаджии, футболисти и пицари, а народът пътува с каруца към Европа. В нея има странни политически животни, странни политически спектакли, странни политически блюда. Даже най-сериозните неща са – типично по балкански – тъжно-весели.” (с. 244).

Предвид на това, че цитирането на метафорите в “естествената им среда”, в контекста на медийния дискурс е твърде обемно, ще дам само някои кратки и “сочни” (според нас) примери. На първо място е най-ярката единица в метафоричния модел “Кулинария” – метафората баница като обобщен израз на земните блага, които според българина са достъпни най-вече за властимащите: Новогодишната баница е за народа, а приватизационната – за приятелските кръгове.

Някои примери от другите модели: Притиснати от обстоятелствата и в резултат на дребни аритметически сметки, жълтите вкараха **«бацила»** в **организма** на държавата и я заразиха с тежък **корупционен грип**.; Наближават избори. Поредните. Партиите вече **стягат редиците** и **заемат окопите**.; Подир толкоз много гърмежи публиката взе да се усъмнява в чудодейните му качества на юнак, тръгнал да бори **ламята на организираната престъпност**.; Изборите ще се превърнат в безкраен **турски сериал**.; Къде гледа **капитанът**, че за пореден път държавата ни вместо да следва уж ясно **очертания от шамандурите на НАТО и ЕС път, пак заора в плитчините?**; Опозицията твърди, че лобита водят битка за парчета от **“малката постна пица”**, а кутията всъщност е с двойно дъно.

В заключение ще отбележа, че книгата на Л. Цонева “Българската политическа метафора” не само е източник за формиране на представата ни за българската медийна картина на света. Тя има качествата на енциклопедия, при това отдавна очаквана от българската наука, съдържаща действащите през последните десет години метафорични модели. Тази книга може да бъде и сигурна основа за съпоставка на метафорите в българския и други езици, както и за “упражнения по превод” в процеса на осмисляне на метафоричните значения при превода от един език на друг.

Тотка Стоева